

Література

1 Институциональные изменения: рамки анализа / Норт Д. // Вопросы экономики. — 1997. — № 3. — С. 6—17.

2 Капелюшников Р.И. Новая институциональная теория. [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.politech.ru/libertarium/10625>.

3 Концепція загальнодержавної програми зайнятості населення на 2009-2011 роки. [Електронний ресурс]. — Режим доступа: http://www.mlsp.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=81688&cat_id=3495.

4 Статистичний щорічник Хмельницької області 2008 рік // Державний комітет статистики України. Хмельницьке обласне управління статистики, м. Хмельницький, 2009.

5 Формування та розвиток системи соціально-трудових відносин: інституціональні аспекти / Колот А.М. // Формування ринкової економіки: зб. наук. праць. Спец. вип. Управління людськими ресурсами: проблеми теорії та практики. Т.3. Регулювання соціально-трудових відносин на ринку праці. — К.: КНЕУ, 2005. — С. 271—281.

Стаття надійшла до редакції 27.05.2010 р.

УДК 368. 914

О.О. Шишкіна, аспірант,
Національний університет
водного господарства та природокористування

МЕХАНІЗМ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЗАГАЛЬНО- ОБОВ'ЯЗКОВОГО ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ

АНОТАЦІЯ. Доведена необхідність проведення реформи загально-обов'язкового державного пенсійного страхування. Запропоновано механізм трансформації загальнообов'язкової складової пенсійної системи. Визначено індивідуальні ставки відрахувань на накопичувальне пенсійне забезпечення.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: загальнообов'язкове пенсійне страхування, механізм трансформації пенсійної системи, ставка внеску на накопичувальне пенсійне забезпечення

АННОТАЦИЯ. Доказанная необходимость проведения реформы общеобязательного государственного пенсионного страхования. Предложен механизм трансформации общеобязательной составляющей пенсионной системы. Определены индивидуальные ставки отчислений на накопительное пенсионное обеспечение.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: общеобязательное пенсионное страхование, механизм трансформации пенсионной системы, ставка взноса на накопительное пенсионное обеспечение

ANNOTATION. Well-proven necessity of lead through reform obligatory state pension insurance. The mechanism of transformation obligatory constituent the pension system is offered. Certainly the personal rates of deductions on the story pension providing.

KEYWORDS: obligatory pension insurance, mechanism of transformation the pension system, pond of payment on the story pension providing

Необхідність проведення пенсійної реформи вже не раз була доведена дослідженнями провідних науковців та практиків, а поглиблення кризи Пенсійного фонду України лише підтверджує їхні прогнози. На часі не лише вибір моделі пенсійної системи, а й механізму реформування загальнообов'язкового пенсійного забезпечення. Якщо перша проблема є вже вирішеною і на законодавчому рівні задекларовано введення трьохрівневої пенсійної системи України, то друга проблема, тобто механізм переходу від солідарної системи до загальнообов'язкового державного накопичувального страхування, ще досі науково не запропонований.

Питанням реформування пенсійної системи присвячено багато наукових праць. До вчених та практиків, які займаються цією проблемою, належать Е. Лібанова, М. Папієв, Б. Зайчук, В. Бесараб, Ю. Куліков, С. Ржевський, В. Яценко, М. Вінер, В. Піскуненко та ін. В працях цих учених значна увага приділяється економічним та демографічним причинам зміни пенсійної реформи та наслідкам затягування з її проведенням, а також моделюванню надходжень до накопичувального фонду, але досить мало уваги приділяється механізму переходу від солідарної системи до загальнообов'язкового пенсійного страхування.

Тому, ціллю статті є розробка механізму переходу від солідарного пенсійного забезпечення до накопичувального з урахуванням індивідуальних умов зайнятих осіб.

Для розробки механізму реформування загальнообов'язкової пенсійної системи необхідними є наступні обмеження:

1. пенсійний вік жінок у розрахунках підвищений до 60 років, що науково обґрунтовано з огляду на їх вищу ймовірність дожиття та тривалість життя на пенсії [3, с. 274—275];

2. при визначенні ставки відрахування на накопичувальні індивідуальні рахунки необхідно врахувати вже здійсненні внески до солідарної системи кожного зайнятого;

3. здійснені внески до солідарної системи враховуватимуться в розмірі ставки внесків з заробітної плати найманого працівника, сума внесків за якою повинна була б надходити на пенсійні індивідуальні рахунки;

4. участь у накопичувальній системі братимуть громадяни віком до 40 років [2, р. XV, п. 9], що пов'язано з особливостями нагромадження коштів на пенсійних рахунках;

5. у розрахунках взято до уваги чисельність пенсіонерів віком понад 60 років, передбачається, що в перші періоди реформи фінансування пільгових пенсій відбудуватиметься за рахунок інших надходжень до Пенсійного фонду, окрім загального оподаткування доходів підприємств та фізичних осіб, з подальшим переведенням цієї категорії пенсіонерів у систему недержавного пенсійного забезпечення;

6. по завершенні періоду реформування пенсійної системи солідарна система виконуватиме функцію мінімального забезпечення для осіб, що з об'єктивних причин не змогли накопичити кошти на своєму пенсійному рахунку.

Першим кроком у розробці механізму трансформації пенсійної системи є визначення суми здійснених внесків до солідарної системи залежно від відпрацьованого стажу. Для цього варто скористатися даними про середньомісячну заробітну плату по Україні та ставку внеску на пенсійне забезпечення з заробітної плати. Початок трудової діяльності середньостатистичного громадянина розпочинається з 20 років, тоді максимальний стаж роботи становитиме 40 років ($60 - 20 = 40$). Відповідно оскільки участь у накопичувальній системі братимуть громадяни до 40 років, то максимальний стаж роботи в солідарній системі становитиме 20 років, мінімальний стаж роботи 1 рік. Сума внесків до солідарної системи в залежності від років трудового стажу відображено на рис. 1.

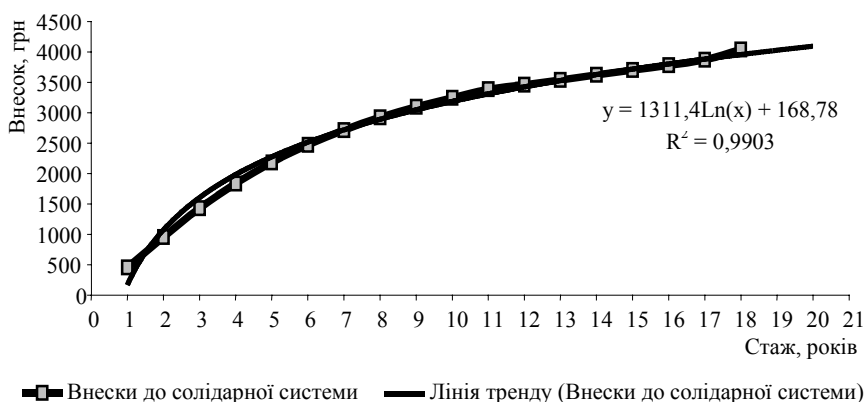

Рис. 1. Внески до солідарної системи залежно від стажу роботи

За даними графіка максимальний розмір внеску до солідарної системи за 20 років стажу становитиме 4097,38 грн, а мінімальний — за 1 рік стажу 168,78 грн.

Дані про стаж роботи в солідарній системі необхідно врахувати при визначенні ставки внеску на накопичувальне пенсійне страхування залежно від стажу, що залишається до пенсійного віку. Тобто розмір пенсії складається з суми внеску, що здійснений до солідарної системи та суми внеску до накопичувальної системи:

$$П = Bc + Bн, \quad (1)$$

де $П$ — розмір пенсії застрахованої особи; Bc — сума здійсненого внеску до солідарної системи; $Bн$ — сума внеску до накопичувальної системи.

Зрозуміло, що суми відкладених коштів до солідарної та накопичувальної пенсійної системи повинно вистачити на очікуваний період життя на пенсії, а розмір пенсії з врахуванням досвіду розвинених країн світу повинен становити приблизно 60 % заробітної плати застрахованої особи [5, с. 414].

Тому, для проведення розрахунків по визначенню ставки внеску на накопичувальне пенсійне страхування запишемо рівність (1) детальніше:

$$0,6 \cdot \overline{3П_n} \cdot T_n = \sum_0^{20} Bc + \sum_{21}^{40} 3П_n \cdot C_n \quad (2)$$

де $\overline{3П_n}$ — середньоарифметичний розмір заробітної плати накопичувальної застрахованої особи протягом стажу роботи в накопичувальному пенсійному страхуванні, грн; T_n — тривалість життя після досягнення пенсійного віку, років; $\sum_0^{20} Bc$ — сума внеску до солідарної системи в залежності від стажу роботи (від 0 до 20 років стажу), грн; $\sum_{21}^{40} 3П_n$ — сума заробітної плати застрахованої особи протягом стажу роботи в накопичувальному пенсійному страхуванні (від 21 до 40 років стажу), грн; C_n — ставка внеску на накопичувальний індивідуальний рахунок.

Сума накопичувальної заробітної плати ($3П_n$) визначається методом приведення до майбутньої вартості наступним чином:

$$\sum_{21}^{40} 3П_n = \sum_{21}^{40} (3П_6 \prod_{21}^{40} (1+i)), \quad (3)$$

де $ЗП_6$ — річна заробітна плата застрахованої особи за базовий період — рік початку реформи, грн;

i — ставка накопичувальна, що в даних розрахунках може бути прийнята, наприклад, на рівні облікової ставки НБУ (12 %).

З рівності (2) можна визначити ставку внеску на накопичувальний індивідуальний рахунок для кожної особи залежно від стажу роботи в накопичувальній пенсійній системі:

$$C_n = \frac{(0,6 \cdot \overline{ЗП_n} \cdot T_n) - \sum_0^{20} B_c}{\sum_{21}^{40} ЗП_n} \quad (4)$$

Графічно аналітична залежність ставки внеску на накопичувальне пенсійне страхування та трудового стажу відображено на рис. 2. Також варто відзначити, що в даній аналітичній залежності замість стажу роботи в накопичувальній системі можна використовувати вік застрахованої особи оберненим розрахунком, тобто якщо стаж становить 40 років, то відповідно вік особи 20 років, стаж роботи 39 років — вік особи 21 рік і т.д.

Таким чином, ставка внеску на накопичувальний індивідуальний рахунок буде найвищою для тих осіб, яким найменше часу залишається на накопичення, відповідно особи, які лише розпочинають свою трудову діяльність будуть сплачувати найменший відсоток відрахувань — 13,8 % з заробітної плати.

Оскільки дані, які використані в розрахунку суми внесків до солідарної системи відносяться до періоду 1992—2009 років, то починаючи з 2010 року припускається запровадження механізму переходу від солідарної системи до накопичувальної. У 2010 році необхідно здійснити перерахунок внесків на пенсійне забезпечення залежно від стажу роботи або віку зайнятої особи (рис. 2), кошти за якими будуть спрямовуватися на індивідуальні пенсійні рахунки, а різницю між існуючою пенсійною ставкою ($33,2 \% + 2 \% = 35,2 \%$) та індивідуальною накопичувальною ставкою необхідно спрямувати на виконання зобов'язань перед пенсіонерами та зайнятими громадянами, які не братимуть участь у накопичувальній системі. Тобто, ставка внеску на пенсійне забезпечення залишається на етапі виконання всіх згаданих зобов'язань у тому ж розмірі, відмінністю є її структурний перерозподіл між солідарними та накопичувальними пенсіями. І лише за умови повного виконання всіх пенсійних зобов'язань можливе зниження ставки до рівня мінімального гарантування пенсійних виплат для тих, що цього потребують.

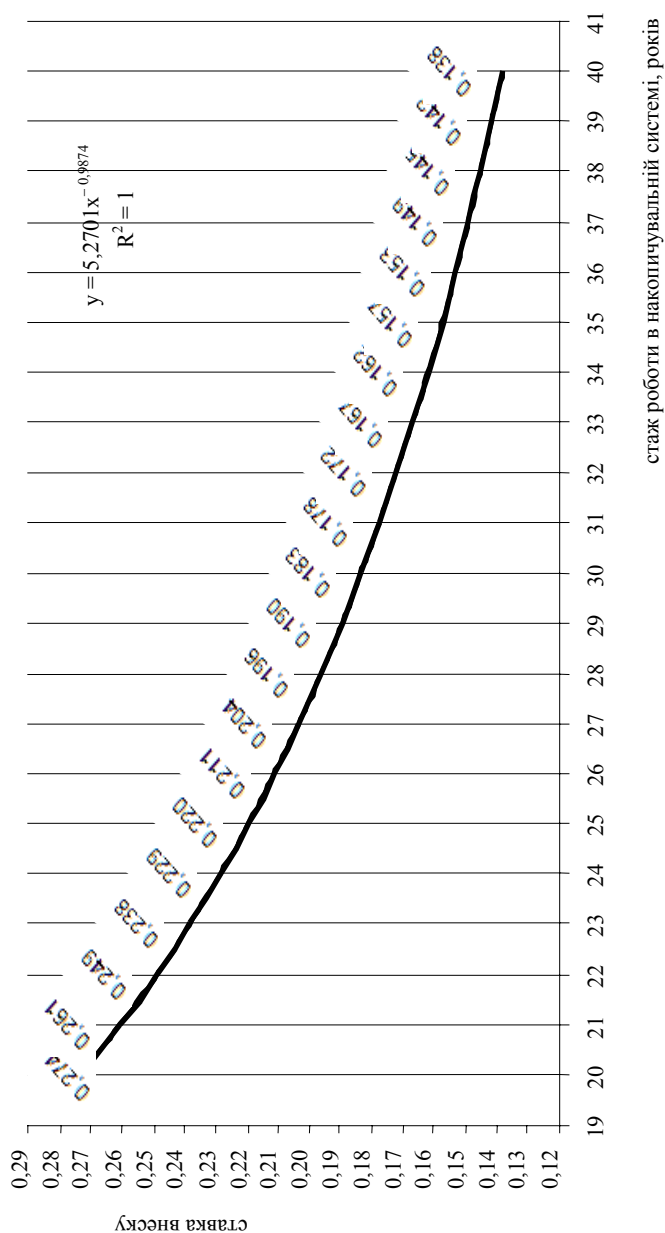

Рис. 2. Ставка внеску на накопичувальне пенсійне страхування залежно від стажу роботи в накопичувальній системі

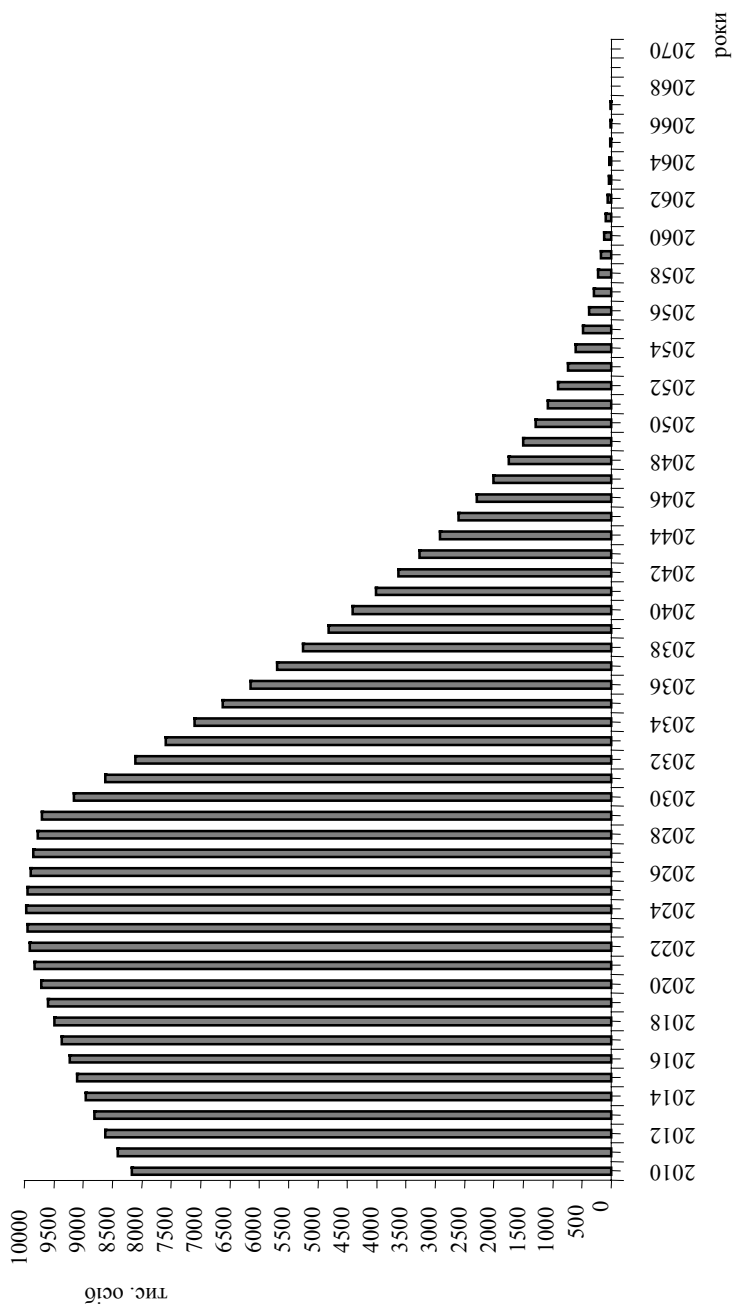

Рис. 3. Прогнозна чисельність пенсіонерів, що отримуватимуть пенсії з солідарної системи

Кінцевою метою розробки механізму переходу від солідарної пенсійної системи до накопичувальної є розрахунок витрат та надходжень Пенсійного фонду України, а також необхідних обсягів фінансування з державного бюджету для покриття витрат на проведення пенсійної реформи, що пов'язано з скороченням надходження коштів та спрямуванням їх на індивідуальні накопичувальні рахунки кожного зайнятого.

Для того, щоб визначити витрати Пенсійного фонду необхідно спрогнозувати чисельність пенсіонерів на кожний рік періоду реформування пенсійної системи. Для обчислення прогнозної чисельності пенсіонерів на кожний рік використовується чисельність населення віком понад 60 років за однорічними віковими групами станом на 2009 рік та таблиця ймовірностей дожиття відповідних вікових груп до наступного віку [1; 4].

Тенденції зростання в чисельності осіб пенсійного віку зберігаються лише до 2030 року, коли на пенсію вийдуть усі особи, які не братимуть участь у накопичувальній системі. З 2030 року починається рівномірне зменшення в чисельності даної вікової групи, а відповідно і солідарного зобов'язання щодо виплат пенсій до повного його виконання до 2070 року.

Відповідно до прогнозних показників чисельності пенсіонерів і прийнятим коефіцієнтом заміщення пенсією заробітної плати на рівні 60% можна визначити прогнозні видатки Пенсійного фонду України на період реформування. Для цього використовується номінальна середньомісячна заробітна плата, зростання якої очікується щороку на рівні ставки НБУ (12 %) та відповідний коефіцієнт заміщення.

Надходження до пенсійного фонду прогнозується на основі чисельності зайнятих осіб віком від 20 до 60 років за однорічними віковими групами станом на 2009 рік, таблиці ймовірностей дожиття відповідних вікових груп до наступного віку та диференційованих пенсійних ставок до солідарної системи (обчислюється як різниця між існуючою ставкою до Пенсійного фонду та індивідуальними накопичувальними ставками).

Аналітично залежність між надходженнями та видатками Пенсійного фонду можна виразити балансовим рівнянням:

$$Ч_n \cdot 0,6 \cdot ЗП_{сер} = Ч_z \cdot ЗП_{сер} \cdot Сс, \quad (5)$$

де $Ч_n$ — чисельність осіб пенсійного віку; $Ч_z$ — чисельність зайнятих; $ЗП_{сер}$ — середньорічна заробітна плата; $Сс$ — ставка внеску на солідарне пенсійне забезпечення.

Динаміку надходжень і витрат до Пенсійного фонду зображено на рис. 4.

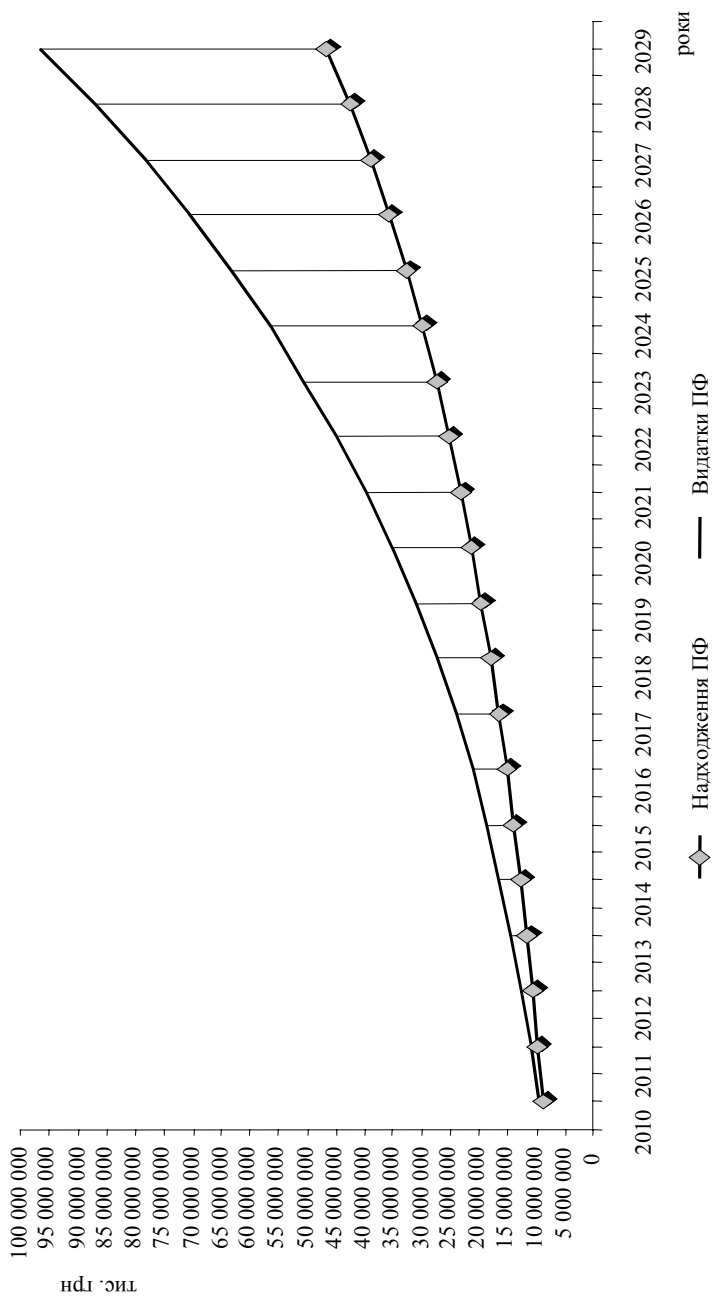

Рис. 4. Прогноз надходжень і видатків до Пенсійного фонду України на період реформування пенсійної системи

Прогноз надходжень до Пенсійного фонду на рис. 4 відображено лише до 2029 року, що пов'язано з особливостями методу прогнозування на основі ймовірностей дожиття. Окреслена область на рисунку — це обсяги дефіциту бюджету Пенсійного фонду, які необхідно профінансувати з державного бюджету. Зрозуміло, що на перших етапах проведення реформи дефіцит бюджету буде зростати, що пов'язано з наслідками зменшення народжуваності, а тому і зменшенням чисельності зайнятих. Але хоча дефіцит бюджету зростає, темпи зростання постійно зменшуються (з 1,90 разу в 2011 році до 1,30 разу в 2029) і в кінцевому підсумку дефіцит бюджету буде постійно зменшуватися, що пов'язано зі зменшенням чисельності пенсіонерів. По мірі зменшення дефіциту бюджету і перетворення його в профіцит необхідно поступово зменшувати і ставку внеску до солідарної системи.

Таким чином, запропонований механізм трансформації пенсійної системи дозволить не лише забезпечити гідний рівень пенсійних виплат для населення України завдяки диференціації ставок внесків залежно від стажу роботи або віку особи, а й зменшити навантаження на Пенсійний фонд України та уникнути поглиблення кризи пенсійної системи. В подальшому, як вже зазначалося, функції Пенсійного фонду повинні бути зведені до мінімальних гарантій пенсійного забезпечення для тих осіб, що з об'єктивних причин не змогли чи недостатньо заощадили коштів на індивідуальному пенсійному рахунку. Пенсійні виплати пільгових пенсіонерів та осіб, що мають право на пенсію за спеціальними законами повинні бути переведені в систему недержавного пенсійного забезпечення, сплата внесків за даними пенсійними рахунками може відбуватися як частково фізичними, юридичними особами, так і частково за рахунок коштів місцевих чи державного бюджетів.

Література

1. Державний комітет статистики. Всеукраїнський перепис населення 2001. Розподіл постійного населення за статтю, віковими групами та типом поселення (2009 рік). Режим доступу: http://stat6.stat.lviv.ua/ukrcensus/Dialog/statfile1_c.asp
2. ЗУ «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 49—51. — 376 с.
3. Міщук Г.Ю., Шишкіна О.О. Методичні засади обґрунтування вікових меж працездатності населення // Вісник соціально-економічних досліджень. Вип. 32 / Одес. держ. екон. ун-т; Редкол.: проф. Зверя-

ков М.І., проф. Буркинський Б.В., доц. Ковальов А.І., доц. Никифоренко В.Г. та ін. — Одеса: ОДЕУ, 2008. — С. 272—277.

4. Таблиця середньої очікуваної тривалості життя 2005—2006 рр. (Україна). Матеріали Управління статистики в Рівненській області.

5. Якушева О.О. Структурне регулювання пенсійного забезпечення // Социально-экономические аспекты промышленной политики. Актуальные проблемы управления человеческими ресурсами и маркетинга в контексте развития Украины: Сборник научных трудов в 3-х т. — Т. 1 / НАН Украины. Ин-т экономики пром-сти; Редкол.: Амоша А.И. (отв. ред.) и др. — Донецк, 2007. — С. 411—417.

Стаття надійшла до редакції 11.06.2010 р.

УДК 331.101

В. С. Юрчук, асистент кафедри управління персоналом та економіки праці,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

НЕЯВНІ ЗНАННЯ ЯК ДЖЕРЕЛО КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ КОМПАНІЇ

АНОТАЦІЯ. У статті розкрито сутність поняття «неявні знання», доведена його багатозначність і складність, виділено можливі методи їх збереження у компанії. Узагальнено існуючі та сучасні підходи у трактуванні неявних знань.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: Неявні знання, конкурентні переваги, управління знаннями, методи збереження неявних знань

АНОТАЦИЯ. В статье раскрыта сущность понятия «неявные знания», доказано его многозначность и сложность, выделены возможные методы их сохранения в компании. Обобщенно существующие и современные подходы в трактовке неявных знаний.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: Неявные знания, конкурентные преимущества, управление знаниями, методы сохранения неявных знаний

ANNOTATION. In article is explored the essence of the concept « tacit knowledge », proven its polisemanticity and complexity, selected possible methods of its saving in company. Generalized already existing and modern approaches in the interpretation of tacit knowledge

KEY WORDS. Tacit knowledge, competitive advantages, knowledge management, methods of saving tacit knowledge